

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO
z dnia 13 grudnia 2017 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej na terenie Gminy Żuromin w miejscowości Poniatowo z 19 stycznia (1945) na Rtm. Witolda Pileckiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Burmistrzowi Miasta Żuromin.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944 - 1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada Miejska w Żurominie nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy 19 stycznia (1945). Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 24 listopada 2017 r. znak WNP-I.40.659.2017.KS). Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 6 grudnia 2017 r. (pismo z dnia 6 grudnia 2017 r. znak BUW-940-229(4)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa 19 stycznia (1945r.) wypełnia normę art. 1 ustawy.

19 stycznia (1945) jest jedną z dat związanych z wkroczeniem Armii Czerwonej na ziemie polskie, a to wydarzenie – niezgodnie z rzeczywistością – określane było mianem „wyzwolenia”. W okresie PRL nazwa ta miała funkcje propagandowe. Miała przypominać o rzekomym „oswobodzeniu” lub „wyzwoleniu” przez wojska sowieckie. O żadnym oswobodzeniu nie może być jednak mowy. Dzisiejsza wiedza historyczna i zachowane źródła w sposób oczywisty nie pozwalają traktować powyższej daty w kategoriach „dnia oswobodzenia”. W latach 1944 - 1945, wbrew nadziejom Polaków oczekujących odbudowy wolnego kraju po likwidacji okupacji niemieckiej, Armia Czerwona była siłą, która uniemożliwiła odbudowę suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej na jej terytorium. Była narzędziem wymuszonej przemocą, ponownej aneksji niemal połowy terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do ZSRS i zarazem narzędziem zniewolenia całej reszty kraju - na zachód od linii Bugu. Związek Sowiecki uniemożliwił powrót władz Rzeczypospolitej Polskiej do kraju. Zbudował alternatywną strukturę państwową, zdominowaną przez ludzi w pełni podporządkowanych polityce i woli J. Stalina. Armia Czerwona zapewniła ochronę dla realizacji wrogiej wobec Rzeczypospolitej Polskiej polityki Stalina, ukierunkowanej na pełne podporządkowanie terytorium kraju ośrodkom decyzyjnym w Moskwie oraz budowę w nim totalitarnego państwa komunistycznego. Należy pamiętać, że zajęcie ziem polskich przez Armię Czerwoną zapoczątkowało zarazem nowy okres martyrologii narodu polskiego, zaznaczony setkami tysięcy pomordowanych, więzionych i wysyłanych do gułagów. W całym kraju Armia Czerwona zaznaczyła swój szlak licznymi przejawami gwałtu i bezprawia, a ziemie polskie stały się przedmiotem rabunków i dewastacji, dokonywanych przez wyspecjalizowane oddziały sowieckie, wywożące dobra kultury, mienie ruchome i elementy infrastruktury do ZSRS. Działania podejmowane przez ZSRR w latach 1944-45 nie były „oswobodzeniem” Polski, lecz ponowną aneksją niemal połowy terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zniewoleniem całej reszty państwa w ramach stalinowskiego systemu władzy, siłą narzuconego Polsce. Zmiana zniewolenia pod okupacją niemiecką (pod władzą A. Hitlera), na inną formę zniewolenia (pod władzą J. Stalina), w zgodzie z językiem polskim i z faktami nie może być określona oswobodzeniem. W jej wyniku, po wyparciu Niemców Armia Czerwona NKWD i inne służby sowieckie - wbrew nadziejom Polaków - nie pozwoliły na odbudowę państwa suwerennego i wolnego. W oparciu o terror i przemoc zbudowały struktury państwowe w pełni zależne od ośrodków decyzyjnych w Moskwie.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy dekomunizacyjnej wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy 19 stycznia (1945) na ulicę Rtm. Witolda Pileckiego.

Witold Pilecki herbu Leliwa ps. „Witold”, „Druh” (1901 - 1948), rotmistrz kawalerii Wojska Polskiego, współzałożyciel Tajnej Armii Polskiej, żołnierz Armii Krajowej, więzień i organizator ruchu oporu w KL Auschwitz. W latach 1918–1921 służył w Wojsku Polskim, walczył podczas wojny z bolszewikami oraz w Bitwie Warszawskiej. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Po wojnie został zdemobilizowany. Zmobilizowany ponownie w sierpniu 1939 r. walczył w kampanii wrześniowej. Ostatnie walki jego Oddział prowadził jako jednostka partyzancka. Pilecki rozwiązał swój pluton w październiku 1939 r. i przeszedł do konspiracji. Po zakończeniu kampanii wrześniowej przedostał się do Warszawy, został jednym z organizatorów powołanej w listopadzie 1939 r. konspiracyjnej organizacji Tajnej Armii Polskiej. W 1940 r. obóz w Auschwitz stał się przedmiotem zainteresowania organizacji. Pojawiła się propozycja, aby ktoś ze ścisłego kierownictwa przedostał się do niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz w celu skontaktowania się z uwięzionymi członkami organizacji, zebrania informacji wywiadowczych na temat jego funkcjonowania oraz zorganizowania wewnątrz ruchu oporu. Witold Pilecki zgłosił się do tego zadania i we wrześniu 1940 r. dał się ująć w łapance na Żoliborzu. Był głównym organizatorem konspiracji w obozie (Związek Organizacji Wojskowej ZOW). Opracowywał pierwsze sprawozdania o ludobójstwie w Auschwitz („raporty Pileckiego”). Za swoją działalność konspiracyjną Pilecki jeszcze jako więzień obozu, w listopadzie 1941 r. został awansowany przez gen. Stefana Grota-Roweckiego do stopnia porucznika. W kwietniu 1943 r. Pilecki wraz z dwoma współwięźniami zdołał uciec z obozu. W latach 1943–1944 służył w oddziale III Kedywu KG AK i brał udział w powstaniu warszawskim. W latach 1944–1945 przebywał w niewoli niemieckiej. W czerwcu 1946 r. Pilecki dowiedział się, że otrzymał rozkaz opuszczenia kraju. Nie ujawnił się i w maju 1947 r. został aresztowany. W areszcie był torturowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. W marcu 1948 r. przed Rejonowym Sądem Wojskowym w Warszawie rozpoczął się proces tzw. „grupy Witolda”. Rotmistrz Pilecki został oskarżony m.in. o zorganizowanie na terenie Polski sieci wywiadowczej na rzecz gen. Andersa oraz przygotowywanie zbrojnego zamachu na grupę dygnitarzy MBP, tzw. likwidacja „mózgów MBP”. W marcu 1948 r. został skazany na karę śmierci. Najwyższy Sąd Wojskowy wyrok ten utrzymał w mocy. Wyrok wykonano w maju 1948 r. w więzieniu mokotowskim na Rakowieckiej. Po przeprowadzonych w 2012 r. ekshumacjach i badaniach jednoznacznie ustalono, że został pochowany w kwaterze na Łączce, gdzie potajemnie chowano ofiary UB, by pamięć w Polsce po nich zginęła. Prokuratorzy z Naczelnej Prokuratury Wojskowej w 1990 r. podjęli rewizję procesu grupy rotmistrza Pileckiego. Unieważnienie wyroku w sprawie Witolda Pileckiego oraz pozostałych zasądzonych wraz z nim w 1948 r. oskarżonych nastąpiło w październiku 1990 r. Wojskowy Sąd Najwyższy uwolnił skazanych od stawianych im ongiś zarzutów, podkreślając niesprawiedliwy charakter wydanych wyroków, które zapadły z naruszeniem prawa. Sąd Najwyższy podkreślił patriotyczną postawę niesłusznie skazanych. Witold Pilecki został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1995) i Orderem Orła Białego (2006).

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy oraz z uwagi na bezczynność Gminy i Miasta Żuromin w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze przysługuje Miastu skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Szipiera